

Vadász Elemér: „Magyarország földtana”

Második átdolgozott és bővített kiadás. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1960.

E munka 1953-ban megjelent első kiadása, amely egész geológus társadalmunkra serkentőleg hatott, már megjelenése első évében elfogyott. A 213 ábrával és 18 táblázattal illusztrált 646 oldal terjedelmű műben a szerző több mint félévszázados szakmai tapasztalattal foglalta korszerű földtani összesítésbe több mint 100 éves földtani irodalmunkat.

A munka gerincét a Magyarország földtani helyzete, a magyarországi földtani megismerések történeti vázlata című bevezető részek után a Magyarország földtörténete című fő-fejezet képezi, amely

- A) Felszíni alaphegységek földtörténete
- B) A fedőhegységek rétegtani tagolódása és földtörténeti jellegei
- C) A medenceüledékek kifejlődése
- D) A medencealjzat rétegtani kifejlődése
- E) A magmatizmus szerepe a magyar földtörténetben és
- F) Magyarország szerkezeti egységei

című részekből áll.

Már a fejezetek címeinek egyszerű felsorolása is sejtetni engedti azt a hatalmas és hazánkban egyedülálló szintetizáló készséget, amellyel a páratlan alaposággal és több mint öt évtized kutatómunkája során szerzett tárgyismeretével foglalja rendszerbe a szerző hazánk igen sokrétű és összefüggéseiben nem egyszerű földtörténetét.

Ez a mű a geofizikusok számára talán nagyobb értéket képvisel, mint a geológusok számára, mivel a geofizikus ebben egy kötetbe kötve találja meg azokat a földtani ismereteket, melyek az elmúlt 100 esztendő kutatásaiból és geológiai megismeréseiből voltak leszűrhetők.

A Kárpátmedence sem magában véve, még kevésbé hegységáncolatok keretében, nem tektonikai egység, hanem különböző értékű és mértékű elemekből tevődik össze. Ebből adódnak különleges földtani kérdéseink, melyeket a szerző mesteri hivatottsággal ismertet.

Magyarország földtörténetének szemléltetése, szerinte bármilyen tökéletes módon és alakban csak természeti pillanatképet rögzíthet.

A felszíni alaphegységeink földtörténete című fejezet részletesen

tárgyalja országunk ópaleozoós átalakult képződményeit, valamint a karbon és perm időszi újpaleozoós képződményeket.

A hatalmas Mezozoós című rész hazánk triász, jura és kréta időszi képződményeit hegységenként és emeletenként részletesen és bőven illusztrálva ismerteti.

Fedőhegységek rétegtani tagolódása és földtörténeti jellegei cím alatt a paleogén és neogén rétegösszleteket, területileg az alaphegység szegélyén, a pleisztocén rétegek alól felszínre bukkanó, pliocénnel záruló képződmények nagyvonalú összesítését adja.

A Medenceüledékek kifejlődése című fejezet. Az idősebb földtani képződményekből álló alaphegység-részek medencepermi vagy medencebeli szigetekként jelentkező vonulatainak a harmadidőszi rétegösszletek diszkordáns településében, fedőhegységében észlelhetők. A fedőhegység különböző harmadidőszi tagjai a hegységek közelében a felszínen mutatkoznak, majd a felszín alatt folytatódva belesimulnak a medence térszínbe. A medence üledékek rétegtani viszonyait a szerző az utolsó évtizedek gyakorlati célú mélyfúrás adatainak szintézise alapján ismerteti a paleogéntől kezdődően a neogéneken át részletesen emeletekre tagolva.

A Medencealjzat rétegtani kifejlődése című rész összegezi a mélyfúrásokban eddig megismert medencealjzat rétegtani kifejlődéseit.

A magmatizmus szerepe a Magyar Földtörténetben című földtörténeti összesítés korok szerint tárgyalja az egymásra következő vulkánosságokat és azok hegységszerkezeti kapcsolatait.

Magyarország szerkezeti egységei cím alatt a Magyar Föld szerkezeti földtani jellegét foglalja össze, az alaphegységek, fedőhegységek, medencealakulatok szerkezetének részletes tárgyalásával, ösföldrajzi és hegységszerkezeti összesítésével.

Magyarország földtani nagyszerkezeti jellegének és kapcsolatainak tárgyalására külön fejezetet szentel és részletesen fejtegeti Magyarország kéregszerkezeti szerepét is.

Alapvető, korszaknyitó szintézisét a szerző úgy a saját tudományos megfigyeléseinek, mint a magyar és külföldi szakemberek tudományos elgondolásai egybekovácsolásával alkotja meg.

Munkamódszereiben, vélemény-kialakításában a geofizikai felvételek eredményeit megfelelő súllyal használja fel. Megállapításai igen korszerűek és nagyfontosságúak hazánk további kutatási problémái megoldása szempontjából is.

A tudós nemes szerénységével ezen, egy emberöltő munkáját meghaladó korszakalkotó művét „további munkának szerény serkentésére” szánja.

Scheffer Viktor